



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XVII. Inesse in corporibus nostris spiritum, qui calorem ad omnes partes
deducat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

stitutum. Vt sicut venarum sanguis ad alimentum & nutrimentum refertur; sic arteriarum spiritus seu spiritalis ac purissimus sanguis operationes omnes vitæ, sensus ac motus perficiat: ac proinde maximum calorem habeat omnino necesse est.

Caloris principium & origo.

Quibus expositis haud difficilis erit explicatio difficultatis eius, quæ plurimorum ingenia torsit: ut principium atque originem primam caloris huius constituerent. Si enim originem quaerunt illius caloris, qui à natura singulis membris est insitus profectò dum insitum calorem dicunt, eum fatentur nasci cum illorum membrorum substantia, quibus est insitus. Consequitur namque animam, ut est in singulis membris. Quod si de alterius caloris origine disparent, qui influens & aduentitius eum dicatur, in spiritu & sanguine sustentatur: eam tandem in illo membro reperient, quod spiritus & sanguinis principium est. Et quoniam cor inter omnes conuenit spiritus officinam esse, & si sanguis (ut plerique medicorum opinantur) ex icore potius deriuaretur; cor tamen iure optimo diceremus primum esse caloris vitalis principium. Quoniam cum sanguis propria sibi & innata temperatione frigidus potius sit, quam calidus; à spiritu proximis arterijs contento penè totum videtur habere influente temperatione calorem. Alioqui cur sanguis ex vena extractus euolante spiritu congelatur? Itaque verissimè cor dici potest fons totius caloris, qui est in animalium corporibus. Est enim singula membra proprium aliquem innatum calorem habeant; istamen perexiguus est: & nisi augeatur à corde & confirmetur, operari profectò nequit. Quam ob causam cætera membra verè dixeris habere calorem passiuè, cor actiuè: quod non solum in se calorem sed vim quoque cæteris illum communicandi habeat. Et ideo fons caloris appellatur: Et sapienter Philosophus non modo in lib. de sensu & sensibili cap. 2. membrum hoc omnium calidissimum esse affirmavit: verum etiam in cap. 7. libr. 3. de partibus animalium scripsit esse caloris originem, & quasi lares & focum, quo naturæ fomites & primordia ignis natui contineantur, & seruentur. Atque idcirco in cap. 1. de animalium ortu, cor dixit primum omnium in animalibus gigni, & vltimum interire. Hinc est, quod in animæ perturbationibus, timoris præsertim, calor contrahitur ad cor; ad suum scilicet principium & fontem sese recipiens. Ac demùm ex vehementissimo hoc illius calore tum perpetuus in eo existit pulsus, qui ad arterias quoque deriuatur; tum continuata nec vnquam intermissa frigidi aëris inspiratio, qua pulmonum velut flabelli motu semper refrigeretur. Quod autem in animalibus cordatis est cor, hoc ipsum in cæteris est id, quod cordi proportionem responderet. Verim de calore satis: nunc de spiritu.

Cor totius caloris fons.

*IN ESSE IN CORPORIBVS
nostris spiritum, qui calorem ad omnes partes deducat.*

CAPVT XVII.



Calorem influentem dixi à corde in omnes corporis partes cum spiritu & sanguine ac potissimum cum spiritu effundi. Quare vterque sanè, sed maximè spiritus cum calore coniunctus est; cum hoc sit præcipuum natui caloris domicilium. Sanguinis ergo considerationem in aliò locù relinquam: nunc dicam de spiritu à nominis notione principium faciens. Vt enim còpures apud scriptores habeat acceptiones; hoc tamen loco aëreum quoddam corpus & vapori persimile, tenuissimum, minimèque conspicuum significat: arterijs scilicet, quæ densa omnino & crassa tunica constant, propterea inclusum à natura; ne efflare aut elabi possent, corpus aliqui tum tenuissimum tum calidissimum. Non est tamen simplex aëreum elementum. Tum quod naturalis, non elementaris, caloris officium est: neque ex simplicis & elementari materia factum, sed ex sanguine. Tum quod singularissimum est animæ ad præstantissimam quæque opera instrumentum. Quam ob causam verè dictum est ab Auicenna in 1. tract. de medicamentis cordis cap. 2. esse quidpiam genitum ex elementorum permistione, vergens ad similitudinem caelestium corporum: quemadmodum Philosophus scripsit in cap. 3. libr. 1. de animalium ortu, in animantium corporibus elemento stellarum respondere. Accedit igitur eius natura ad superiorum potius elementorum conditionem, quæ tenuia sunt & rara: & ideo partim ignea est, partim aërea. Ignea quidem, quoniam calidissima est & plurimum ad agendum efficax: ut hoc ipsum in nostris corporibus præbet, quod ignis aut etiam caeleste lumen in mundo. Aërea vero, quia cum calore coniunctum habet humorem, non siccitatem: neque vrit, quemadmodum ignis; sed fouet; neque siccitati halitui, sed calefactioni & humectati vapori persimilis est. Itaque proximam sanguini, non cholerae naturam habet. Immo nil aliud est, quàm tenuissimus, purissimus, & maximè spirituosus sanguis. Vehementi namque caloris actione sanguis dextro cordis sinu à vena cava acceptus tantopere tenuatur, ut ab eo spiritalis hæc substantia in sinistram sinum euaporet: vnde mox per arterias distribuitur. Quocirca cum spiritus hic aërea dicitur esse natura, propterea dicitur, quia tenuis est & rarus, veluti aër: & sanguinea profusa natura, quæ in animalium corporibus aëris substantiam refert.

Spiritus quid.

Inesse porò in corporibus nostris hunc spiritum tùm philosophi & medici omnes consentiunt; tum certa ratio persuadet. Quare in lib. de principijs Hippocrates arteriam dixit ex corde ortam plus habere calidi, quam venam; spiritumque condere & conseruare. Extatque liber Galeni; in quo disputat, an cum spiritu sanguis quoque in arterijs natura contineatur: atque hoc argumento

Inesse in nobis hunc spiritum.

gumento omnino contineri affirmat; quoniam si perforetur arteria, effluit sanguis. Aristoteles vero non solum pluribus in locis de hoc spiritu locutus est: verum etiam in cap. 1. 3. & 4. libr. 2. de animalium ortu, cum ita inesse affirmavit in animalium seminibus, ut penes ipsum tota sit vis formandi fœtum. Et in cap. 6. libr. de animalium motu, in corde alia parte, quæ cordi proportionem respondeat, illius officinam esse docuit: esseque aptissimum omnis motus instrumentum: quoniam facile in omnem partem pellitur & trahitur; estque gratis comparatione ignis, & levis comparatione cæterorum corporum. Ratio vero multiplex est. Primum quoniam visuntur in corporibus à natura fabricata aptissima ad humorem quempiam continendum vasa: neque ea corpore alio aut humore crassiore occupantur. Quid enim aliud in sinistro cordis sinu reperies? Quid in arterijs omnibus aut cerebri sinibus? Cur sinister cordis sinus arteriaque pulsent perpetuò, dexter autem sinus & vena nunquam? Deinde ubi est calor humidique substantia, evaporatione aliquam fieri necesse est: ægète scilicet calore humidamque substantiam tenuante ac resolvente. Perenni igitur nec unquam intermissa caloris actione ebullire sanguinem oportet sinibus cordis contentum, tenuari, evaporare, puriorēque illius partes à crassioribus separari. At insipienter egisset natura, si tenuissimam purissimamque substantiam perire ac dissipari permisisset: nec eam, ut plurima animalium vitæ comoda allatura erat, ita & studiosissime cõgregasset & diligentissime custodisset. Quò factū est, ut duplici cordis sinu mediòque septo duplex hæc sanguinis substantia separaretur; duplicique vasorum genere, venis crassior, arterijs tenuior, ad duplex animalis bonum per uniuersum illius corpus distraheretur: crassior ad nutriendum, tenuior tū ad calorem ad singula membra deportandum vitamque in illis fouendam & conseruandam; tum ad sensum & motum omnem efficiendum. Tota porro hæc in primis necessaria naturæ cura fuit in corde. Quoniam in membro calidissimo plurima futura erat evaporatio, tenuatio maxima, sedulāque prorsus separatio: tum verò ab hoc membro ad reliqua omnia deriuari calorem oportebat. Opus igitur fuit canales quasi & vasa inde ad omnes corporis partes deduci; aliquodque subesse corpus, quo velut vehiculo calor à corde transmitteretur: hocque tenue, fluidum, ad motum promptissimum, & naturæ similitudine calori nativo amicissimum esse oportuit: substantiam inquam tenuem, calidam & humidam, quam spiritum appellamus.

Hoc ipsum plurimæ animalium operationes testantur; quarum causā, nisi sit hic spiritus de quo est sermo, nulla planè explicari potest. Et enim ut cordis & arteriarū pulsus nunc prætermittam, pluribus post eundem demonstraturus à solo spiritu partibus illis contento & ebulliente proficisci: Neque enim crassum corpus facile moueretur, neque arteria perforata cessaret motus; nisi à tenui spiritu ageretur, isque arteria perforata euanelceret aut certè refrigeretur. Ut inquam hoc nunc prætermittam: in quoniam alio subiecto admirabilis illa feminis virtus fœ-

tuum formatrix esse possit? Quæ somni, quæ vigilia, atque à somno excitationis causa? Somnum constat crassioribus vaporibus conciliari, qui cum caput petunt, arteriarum ac nervorum meatus occupant; spiritūque diffusionē ad organa sensuum prohibita, cõcidunt organa & omnis operatio cessat. Mox verò vaporibus illis calore solutis atque consumptis patefcunt meatus, redit spiritus, aperiantur organa, operatur sensus, vigilat animal. Ex vehementi quoque imaginatione quidpiam in aliqua corporis parte re ipsa effici non semel vidimus. Id quoniam ob causam fiat, nisi propter spiritus agitationem ad illam usque partem ad eum effectum suscipiendum dispositam? Cur quæso nerui, qui ad oculos ducuntur à cerebo, manifestè perforati & quasi terrebati visuntur; nisi ut à cerebo ad membrum illud deducant spiritum? Cur idem illi nerui copulantur & commune foramen faciunt, antequam perueniant ad oculum? Qui sit, ut altero oculorum clauso aut eruto, non minus cernamus, quam cum utroque vteremur? An non ea est cautā, quòd tantundem spiritus ad vnicuique oculum transmittitur, quantum ad vtrumque antea mitteretur? Hanc enim solam esse causam viri sapientes definierunt: Ad extremum post diurnam contemplationem aliamque mentis agitationem videmus nobis vacuum quasi habere caput membraque omnia penè exhausta & arterias exinanitas: non aliam sanè ob causam, nisi quòd spiritus multus consumptus sit. Interdum etiam velut tinnitum quendam sentimus in capite, propter eiusdem spiritus siccationem: aliaque id genus plura obseruamus.

Sed contemnendum non est medicorum decretum. Illi morbos quosdam esse statuunt ex sola spiritus læsione aut inopia profectos. Fit enim quispiam interdum cæcus, aut in eo saltem actionis genere imbecillus & mancus; nec vlla organi alteriusve corporis partis cernitur læsio: cogimurque affirmare propter nimiam humorum siccitatem id euenire, quæ liberam spiritus ad membrum illud humectandum transmissionem prohibet. Ephemeram quoque febriem in spiritu esse definiunt, absque humorum putredine in embriue inflammatione; ut in 2. libr. de crisis cap. 13. Galenus loquitur. Sed iam naturam illius accuratè magis examinabo.

SPIRITVM ANIMATVM NON esse; eumque calidissimum.

CAPVT XVIII.



Abet quidem spiritus hic meliorem, quam elementa, substantiam: & tenuissimus cum sit, facile animati corporis partes omnes peruadit. Animatus tamen non est. Neque enim potest quidquam animatum esse, quod viuientis & animati corporis pars non sit. Quoniam anima est actus corporis vniuersi ut ex omnibus suis partibus coagmentatur. Iam spiritum corporis partem non esse, ex his potest intelligi. Primum is perpetuò fluit & refluit, in omnēque horas mutatur;

Somnium excitationis causæ.

Phantasia vis in corpore.

Cur non minus uno quàm duobus oculis cernamus.

Spiritum animatum non esse.